

TESS – Tidlig Engelsk Sprog Start på Brøndby Strand Skole

TESS, som står for Tidlig Engelsk Sprog Start, blev indført på Søholt-skolen i Brøndby i 2004, hvor én af skolens to børnehaveklasser startede engelskundervisningen allerede i 0. klasse. Der lå både pædagogiske og strategiske overvejelser bag beslutningen. Engelsk fra 0. klasse skulle dels hjælpe skolen med at opfylde kravet om en international dimension i undervisningen, dels være med til at tiltrække nye elever fra lokalområdet. I 2010 blev Søholtskolen og to andre skoler lagt sammen til Brøndby Strand Skole, og ledelsen på den nye skole tog udgangspunkt i de gode erfaringer fra de tre gamle skoler, da den skulle tage beslutning om Brøndby Strand Skoles pædagogiske fokusområder.

Eftersom erfaringerne med engelsk i de små klasser på Søholtskolen var meget positive, besluttede ledelsen på Brøndby Strand Skole at fortsætte med TESS, dog med den ændring, at alle elever skulle undervises i tidlig engelsk, men først fra 1. klasse.

Brøndby Strand Skole har ca. 1.200 elever, og alle 1. klasser undervises i TESS. Eleverne har engelsk tre lektioner om ugen integreret i fagene musik og billedkunst, således at der undervises i fagene på engelsk af et lærerteam på to. Skolebestyrelsen har vedtaget en sær-

LOUISE HOLST TOLLAN
Lærer, Brøndby Strand Skole

CHRISTIE BECKMANN
Lærer, Brøndby Strand Skole
Mailcb73@gmail.com

lig læseplan for TESS på 1. og 2. klassetrin, som dækker alle tre fag. På 3. klassetrin er timetallet i engelsk udvidet fra to til tre lektioner. Til gengæld er der kun én lærer. Derudover har kommunen siden 1. august 2010 udbudt en ekstra ugentlig lektion i engelsk i 4.-9. klasse på alle kommunens tre skoler for at støtte op om kommunens internationale læseplan.

Ledelse og lærere har haft mange organisatoriske og pædagogiske overvejelser og udfordringer i forbindelse med indførelsen af TESS på Søholtskolen og videreudviklingen af undervisningen i tidlig engelsk på Brøndby Strand Skole. Ledelsens overvejelser har meget handlet om lærerressourcer og -kompetencer. Hvad skal der til, for at lærerne kan løfte opgaven med tidlig engelskstart pædagogisk og didaktisk? De foreløbige erfaringer viser, at det for det første er nødvendigt, at lærerne har et højt sprogligt niveau for at undervise i de små klasser. Det skal derfor være lærere med engelsk som linjefag, der underviser, da undervisningen ligesom på de øvrige klassetrin skal foregå på engelsk. En anden begrundelse for, at det skal være engelsklærere med engelsk som linjefag, er, at det er vigtigt, at eleverne får en god sproglig rollemodel, de kan imitere. Men da én rollemodel ikke gør det, fordi eleverne så ikke oplever naturlig kommunikation og dialog i klasseværelset, har det været meget væsentligt for projektets succes, at der blev afsat ressourcer til to lærere. De involverede lærere ser *team teaching* som en oplagt mulighed for at skabe dette sproglige rum. En anden fordel ved *team teaching* er muligheden for at skabe enkelt, men stadig meningsfyldt sprog og give eleverne tryghed. Ved at være to lærere i undervisningen er der nemlig mulighed for, at den ene agerer elev, sidder blandt eleverne og støtter, så alle oplever, at de sagtens kan være med. På den måde bliver sproget endnu mere nærværende. I dag foregår al undervisningen på 1. og 2. klassetrin som *team teaching* på Brøndby Strand Skole. Derudover er efteruddannelse i England for lærere, der underviser i TESS, blevet prioriteret højt på både den tidligere Søholtskole og den sammenlagte Brøndby Strand Skole.

Lærernes didaktiske overvejelser og metoder

Lærere, der skal undervise i 1. klasse, skal være parate til at gå kreativt ind med undervisning i engelsk på et alderstrin, hvor børnene som udgangspunkt hverken kan læse, skrive eller sidde stille, hvilket er den store forskel fra engelskstart i 3. klasse. Der skal synges, leges og danses, og læreren skal kunne finde sin indre klovn frem. Kropssprog er meget vigtigt, idet det kan være med til at nedbryde den barriere, som et fremmedsprog kan skabe. Når eleverne forstår

et nyt ord, kan man eksempelvis lave *high five* eller danse en jubeldans, i stedet for bare at sige *well done* eller *good job*. Da TESS blev indført, var der ikke særligt tildelte timer til engelsk, men lærerne havde fra begyndelsen en idé om, at engelsk kunne integreres i andre fag. For lærerne var det oplagte valg at integrere tidlig engelsk i fagene billedkunst og musik. I disse fag kunne man imødekomme kravene i Fælles Mål med engelsk som kommunikationssprog.

En anden fordel ved at integrere engelsk i fagene er, at eleverne på samme tid bliver undervist i faget og sproget. Man kan relativt let lave aktiviteter, der understøtter begge fag. For eksempel er farvelære i billedkunst og det at bruge *nursery rhymes* i musik oplagt og alderssvarende.

Hvilke udfordringer skaber den tidlige engelskstart i praksis? Hvis målet er, at eleverne skal lære engelsk på lignende måde, som de tilegner sig deres modersmål, nemlig primært ved at lytte til sproget, være i sproget og afprøve sproget gennem aktiviteter, sange, lege og kreative opgaver, er det en forudsætning, at der er gode rollemodeller for elevernes sprogtilnærmelse. Eleverne skal opleve det, man kalder *immersion*, hvilket betyder at blive badet i sproget, og som kun sker, hvis al kommunikation sker på målsproget. Det er derfor vigtigt, at man ikke laver ord-til-ord oversættelse, men at børnene hører sproget i en sammenhæng.

Lærerne er meget opmærksomme på, at nogle elever skal tilbringe lang tid med at lytte til sproget og opleve sproget, før de begynder at tale sproget. De skal have retten til ikke at sige noget. For nogle elever er denne periode længere end for andre. Fra starten af 1. klasse forventer vi af alle eleverne, at de deltager aktivt i fællesaktiviteter og i gruppesammenhænge. De fleste elever vil kunne interagere selvstændigt ved at svare på og gentage alt, hvad der bliver sagt. Fra midten af 2. klasse forventes det, at alle elever udtrykker sig selvstændigt, med støtte om nødvendigt. Ved det første forældremøde er det derfor vigtigt at fortælle forældrene, at deres barn efter to måneder med engelsk ikke kan sige en hel masse.

Engelsklærerne på skolen oplever en stor forskel mellem det at undervise 3. klasses elever og 1. klasses elever. Ved sprogstart i 3. klasse vil eleverne selvfølgelig gerne lære engelsk, og de er også motiverede, men lærerne oplevede tidligere, at når eleverne kom tilbage efter juleferien, var de allerede meget bevidste om sig selv, og hvad de kunne og ikke kunne. Det betød, at de ofte var mere hæmmede i at udtrykke sig på engelsk, da de helst ville være helt sikre på det, de skulle sige. I første klasse derimod sker der en større grad af indirekte indlæring af sproget. Med det menes, at eleverne fanger

ord, nuancer og grammatiske strukturer uden at være klar over, at de tilegner sig et nyt sprog. Lærerne oplever også, at de små nemmere tilegner sig lydene i sproget, hvilket de bærer med sig til de ældre klasser. Eleverne i 1. klasse er mere umiddelbare og parate til sang, dans og leg og ikke så forhåbende på at kunne forstå alt, hvad læreren siger. De opretholder lettere begejstringen og er det, man kalder risikotagere. De har heller ikke noget imod at imitere lærerne, men gentager gladelig mange gange og synes, det er sjovt at være »papegøjer«.

I planlægningen af undervisningen bliver der lagt stor vægt på lege. Eleverne nyder at lege med sproget og få afprøvet en masse hypoteser omkring sproget. Legene favner også de fagligt svage elever, fordi de oplever at kunne deltage på lige fod med de andre. Det, at eleverne er så glade for at lege, gør det let at bevare deres motivation. Lærerne oplever, at lege, der er baseret på *Total Physical Response* (TPR) (Asher 2006), virker godt i undervisningen, fordi der er korte og præcise instruktioner, og fordi eleverne udfører opgaven sammen med læreren. Læreren siger fx »Please find a pencil!« og tager samtidig selv en blyant frem. Kommandoen gentages, og samtidig med at eleven skal udføre handlingen, finder man selv igen en blyant frem. Når man planlægger undervisning for så små elever, er det vigtigt at huske på, at opgaverne skal være simple, så eleverne forstår, hvad der forventes af dem.

En måde at fastholde de små elever i læringssituationen på er at benytte mange forskellige undervisningsteknikker og -metoder. På Brøndby Strand Skole er lærerne blandt andet inspireret af *Cooperative Learning* (CL). CL bygger på en række aktivitetstyper, som er bygget op på en sådan måde, at alle elever er aktive, eksempelvis i opgaver som Quiz og byt, Walk and Talk og Flash Cards. For at undervisningen kan lykkes, er det dog en forudsætning, at CL i forvejen bruges af klassens lærerteam. I Quiz og byt øver eleverne sig i at huske og forklare deres viden. Eleven har et kort med fx en farve på den ene side og navnet på farven på den anden. Eleven finder en makker, som også har et farvekort. De hilser på hinanden. Elev 1 siger sin farve, og elev 2 siger sin farve. Eleverne bytter kort, siger farvel til hinanden og går ud og finder en anden makker. Øvelsen gentages flere gange.

I Brøndby Strand Skoles klasselokaler er der endvidere *active boards*, og dette redskab understøtter meget fint det visuelle element i undervisningen. Lærerne kan meget hurtigt bringe autentisk sprog ind i klassen ved at udnytte de digitale muligheder, som *active boards* giver.

Undervisningsmaterialer: overvejelser og udfordringer

Engelsk i 0.-3. klasse er stadigvæk forholdsvis nyt i Danmark, og forlagene er først nu i gang med at udvikle undervisningsmaterialer til målgruppen. Lærerne har derfor købt undervisningsmaterialer i England, men problemet er, at en del af materialerne ikke er alderssvarende eller brugbare i en dansk metodisk kontekst. Omvendt er andre materialer, som før har virket for barnlige til 3. klassestrin, fx *nursery rhymes*, nu blevet mere relevante at bruge. Der er også helt særlige materialemæssige udfordringer, når eleverne forlader indskoling og skal have engelsk på mellemtrinnet. Problemet her er, at de danske materialer, der er lavet til 4. klasse, ikke er udfordrende nok for de elever, der allerede har modtaget undervisning i engelsk i tre år. Også her har det været nødvendigt at indkøbe materialer i England, som bedre matcher elevernes niveau.

Foreløbige erfaringer med TESS

I 2011 udarbejdede vi i samarbejde med kommunens evalueringskonsulent en evalueringsrapport om TESS-projektet fra 2004 til 2011. Selvom rapporten ikke er en egentlig videnskabelig undersøgelse af tidlig engelsk sprogstart, så giver den brede vifte af erfaringer og vurderinger af projektet, som rapporten indeholder, alligevel et godt indtryk af projektets resultater og bæredygtighed. Selve undersøgelsen består af en tilfredshedsundersøgelse blandt involverede forældre og lærere fra alle 1.-3. klasser samt TESS-klasser på 4.-6. klassestrin. Tilfredshedsundersøgelsen havde to hovedkomponenter: en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, hvor respondenterne også havde mulighed for at skrive fritekst, samt kvalitative interviews med seks lærere (fire fra indskoling og to fra mellemtrin) til uddybning og perspektivering af spørgeskemaundersøgelsens resultater. Derudover blev der gennemført en række test af elever i 4.-6. klasse, der dækker centrale kundskabs- og færdighedsområder for faget. De tre til fire test på hvert klassestrin er enkle og dækker ikke fuldt ud alle fagets trinmål, men giver et detaljeret – og efter vores overbevisning – retvisende billede af de enkelte elevers standpunkt på testtidspunktet. De tre test omfatter færdigheder i lytteforståelse, læseforståelse og skrivning. Desuden er der foretaget en test i det talte sprog i 4. og i 6. klasse. Udover TESS-klasserne har der i alle test deltaget klasser, som ikke har modtaget tidlig engelskundervisning. Disse klasser har fungeret som kontrolgrupper. Der er ikke gennem-

ført test af engelsk i 1. og 2. klasse, da alle 1. og 2. klasser nu har tidlig engelsk sprogstart, og der derfor ikke har været andre klasser at sammenligne med på skolen.

De væsentligste konklusioner

- Det er en entydig holdning hos forældre og lærere, at TESS skal fortsætte.
- De forskellige test og vurderinger i 4.-6. klasse tyder på en bedre læring af engelsk i TESS-klasserne svarende til ca. et klassetrin.
- TESS-elevernes forståelse er betydeligt større end hos elever uden tidlig sprogstart.
- Den øgede sprogforståelse giver TESS-eleverne større sikkerhed og gåpåmod i faget engelsk, og det vil sandsynligvis følge dem i et videre uddannelsesforløb.
- TESS giver mulighed for et fremmedsprogsmiljø blandt engelsklærerne også i indskolingen – ikke mindst på Brøndby Strand Skole, hvor indskolingen ligger på en selvstændig matrikel.
- Det er en udfordring at integrere engelsk i andre fag som musik eller billedkunst og samtidig tilgodese målene i begge fag.

TESS og tosprogede elever

Da TESS blev indført, var ledelse og lærere i tvivl om, hvorvidt de tosprogede elever magtede at lære et tredje sprog i så tidlig en alder. Tidligere sprogkonsulent i Brøndby kommune Aase Brick-Hansen har imidlertid på baggrund af observationer vist, at de tosprogede elever fra deres tilegnelse af dansk har lært sig nogle gode sprogstrategier, som de også benytter, når de lærer engelsk (Brick-Hansen & Mortensen 2004). De tosprogede elever er vant til at gætte ud fra helheder for at kunne forstå en sammenhæng. Aase Brick-Hansens observationer er en af grundene til, at vi ikke er bekymrede for at starte engelsk tidligt. Tanken er, at engelsk skal gå fra at være et sprog, eleverne kender og lytter til, men ikke kan bruge aktivt, til netop at blive et sprog, der kan bruges til noget. På den måde bliver den tidlige sprogstart en fordel for alle elever. Engelsk er på Brøndby Strand Skole det sprog, som eleverne uanset etnisk baggrund tilegner sig sammen, og vi kan se, at engelsk allerede i de lidt større klasser bruges som et aktivt kommunikationsmiddel mellem eleverne.

Perspektivering: TESS-projektets fremtid og betydning for andre sprogfag

Som mange andre skoler er Brøndby Strand Skole først nu ved at gå i gang med at se på, hvordan folkeskolereformen vil påvirke fremmedsprogene, men Brøndby Strand Skole er sikker på, at vi kan og vil bruge de erfaringer, vi har fra TESS, i både engelsk-, tysk- og franskundervisningen. Brøndby Kommune har haft temadag med inviterede lærere, pædagoger, forældre og andre interessenter. Her blev den tidligere sprogstart i alle tre fremmedsprog debatteret og sammenholdt med erfaringerne fra TESS på Brøndby Strand Skole. Alle var enige om, at tidlig start i sprogfagene er godt. Anbefalingen var derfor, at kommunen fortsat skulle prioritere sprog som en meget vigtig kompetence og anerkende, at det kræver øvelse og tid og derfor ressourcer at lære et nyt sprog. Blandt deltagerne på temadagen var der også bred enighed om, at tysk- og franskfaget vil kunne få stort udbytte af tidlig sprogstart. Lærerne på Brøndby Strand Skole håber, at *team teaching* med to lærere også vil blive en reel mulighed for de lærere, der skal i gang med tysk og fransk på 5. og 6. klassetrin, eftersom de vil stå med de samme udfordringer, som engelsklærerne stod overfor ved opstarten af TESS-projektet. På Brøndby Strand Skole er det blevet besluttet at fortsætte TESS-projektet med tre egentlige lektioner, hvoraf én lektion bliver en ren engelsklektion med to lærere. Derudover satser skolen også på at få mulighed for at starte undervisning i tidlig tysk og fransk med inspiration fra TESS, så der vil være to lærere på de første to år med mulighed for *team teaching* som hjælp i den første, primært mundtlige indlæring.

Litteratur

- Asher, J. (2006). *Learning Another Language through Actions*. 6th edition. Los Gatos, CA: Sky Oaks Productions.
- Phillips, S. (1993): *Young Learners*. Oxford University Press.
- Brick-Hansen, Aa. & Mortensen, P.O. (2004). *Engelsk i 3.klasse – hvorfor og hvordan*. Vejle: Kroghs forlag.
- TESS – *Tidlig Engelsk Sprog Start*. *Evalueringsrapport af et udviklingsprojekt på Brøndby Strand Skole 2004-2011*.
- Larsen-Freeman, D. & Anderson, M. (2011): *Techniques & Principles in Language Teaching*. Third edition. Oxford University Press.